

Recursos alternatius al nucli familiar: la recuperació i la rehabilitació de l'infant i adolescent en el sistema de protecció

Amb relació als infants sotmesos a mesures de protecció, el Síndic té coneixement, bé a partir de les queixes de familiars o de persones interessades, bé a partir de les visites que es fan periòdicament als centres residencials, de diferents problemàtiques relatives a diversos aspectes de l'actuació protectora de l'Administració, sigui en l'emissió, l'execució o la revisió de les propostes.

De les dades obtingudes per aquesta institució i de les informacions conegudes a partir de les visites destaquen l'augment significatiu dels acolliments parentals, una disminució important dels infants i adolescents en centres d'acolliment, un augment destacable de l'acolliment en família aliena i una disminució important de places en pisos assistits. Destaca, especialment, la davallada d'ingressos d'infants als centres d'acolliment i l'augment rellevant de l'acolliment parental.

El Síndic ha demanat reiteradament a l'Administració que, d'acord amb els requeriments de la Convenció sobre els drets de l'infant i la resta de legislació aplicable a Catalunya, les mesures que s'adoptin amb relació als infants desemparats sempre siguin les idònies i adequades a les seves necessitats.

Així mateix, l'infant que ha estat internat o acollit té dret que es faci un examen periòdic del recurs assignat i de les circumstàncies rellevants que n'han determinat l'assignació.

D'altra banda, el Síndic, en la tramitació de les queixes i les actuacions d'ofici relatives a infants i adolescents protegits per l'Administració, observa disfuncions que poden vulnerar els seus drets per l'allargament dels processos.

Això es produeix, per exemple, al centre d'acolliment quan hi ha una proposta de centre residencial o d'acolliment familiar que encara no pot ser facilitada a l'infant o en un centre residencial d'acció educativa quan hi ha una proposta d'acolliment familiar o es preveu un retorn a casa de l'infant que encara no es pot fer efectiu (per exemple, per manca de recursos d'acompanyament als pares). El manteniment d'infants en recursos residencials o d'acolliment no adequats per a les seves característi-

ques i necessitats d'atenció els produeix un perjudici, i també als altres infants residents al centre o a la unitat convivencial.

Els motius de l'allargament de les estades d'infants en centres d'acolliment i en centres residencials són diversos, entre els quals hi ha el compliment legal d'exhaurir totes les possibilitats que l'infant sigui acollit per la família i la manca del recurs proposat. De vegades, per exemple, s'allarga l'estada d'un infant al centre d'acolliment perquè es vol evitar l'internament de l'infant en un CRAE, però aquesta situació encara pot resultar més perjudicial. En aquests casos, cal trobar la manera de fer compatible un estudi rigorós de la situació personal i familiar dels infants amb una proposta viable de futur en un termini raonable.

L'allargament d'estada en centre és degut freqüentment a la manca de famílies acollidores alienes

Una de les causes més rellevants de l'allargament de l'estada dels infants als centres és la manca de famílies acollidores alienes per donar resposta a les propostes elaborades. La diferència entre les sol·licituds i les famílies disponibles és tan gran que provoca una privació del recurs idoni per a un nombre significatiu d'infants tutelats. En les visites als centres s'observa que un nombre important dels infants que hi viuen té vigent una mesura d'acolliment familiar en família aliena que ha estat renovada reiteradament per part de l'EAI sense resultat positiu. El Síndic ha demanat que es compleixin les exigències de l'ordenament jurídic, tant la Convenció dels drets de l'infant com la legislació catalana, que dóna preferència a les mesures d'acolliment familiar per sobre de les mesures d'acolliment residencial.

També calen destacar algunes situacions d'infants tutelats en què es detecten limitacions del contacte amb la família. En alguns casos, la concreció de visites d'infants tutelats amb els seus familiars biològics no sempre s'estableix tenint en compte l'interès superior de l'infant. Així, els criteris pels quals s'estableixen les visites dels infants tutelats amb els pares responen, en més o menys mesura, a criteris organitzatius. El lloc, l'horari, la freqüència i la

supervisió sovint estan sotmesos a les possibilitats i les limitacions del centre i de la família acollidora, però sobretot a l'espai en què es fan les visites: espais de visites per a infants i adolescents (EVIA) o punt de trobada.

En algunes situacions d'infants tutelats es detecten limitacions del contacte amb la família

Altres possibles vulneracions de drets dels infants i dels adolescents en el sistema de protecció estan relacionades amb la manca d'atenció psicològica o d'altres tipus que requereixen els infants, tenint en compte que la xarxa pública de salut mental no pot assumir, en alguns casos, l'especificitat o la freqüència del tractament que necessiten. En alguns casos, la DGAIA es fa càrrec del cost d'un tractament privat, però en d'altres, la denega. Aquesta mancança pot comprometre la vida present i futura dels infants que se'n veuen privats.

També cal destacar la manca de revisió de la mesura i el recurs de protecció, amb la freqüència i el rigor que l'infant necessita. Cal que l'Ad-

ministració adopti mecanismes per complir aquest deure. Aquests mecanismes inclouen garantir la suficiència de recursos humans per dur a terme les revisions, la formació especialitzada de les persones que han de fer la revisió i la supervisió, la participació de l'infant o de l'adolescent, l'escolta directa de l'infant en la forma més adequada a la seva edat i circumstàncies, i l'escolta indirecta, observant els signes de malestar i de patiment, la reflexió en equip, que portarà a proposar el millor per a l'infant, i la coordinació amb els altres serveis i professionals que hi intervenen. La insuficiència de recursos pot provocar que les revisions pateixin retards importants o que es facin sense el rigor a què tenen dret els infants, i també la manca de coordinació entre els serveis i els professionals intervinents.

També cal tornar a insistir en la necessitat d'una actuació més contundent i activa per part dels diversos departaments implicats en els supòsits dels adolescents escapolits dels centres. Sovint, es tracta d'adolescents amb importants problemes conductuals i de rebuig de la mesura de protecció, que alhora estan en una situació de greu perill per a la seva integritat física i psíquica.

Actuacions d'ofici 01160/2012, 01162/2012, 01164/2012 i 01165/2012

En una visita a un centre residencial d'acció educativa es va sol·licitar als responsables les propostes de mesura per a cada un dels infants que hi residien. Per als que estaven pendents de família acollidora es van obrir actuacions d'ofici per estudiar quin era l'obstacle que impedia l'aplicació de la mesura valorada com a més adequada.

Un cop analitzada la informació tramesa per la DGAIA, es va constatar que els obstacles que impedi-rien que aquells infants visquessin amb una família eren: a) manca de famílies disponibles adequades a les necessitats dels infants; b) suspensió de la proposta durant dos anys perquè s'estava pendent de la proposta d'un germà petit; c) procés de validació d'una família col·laboradora; d) dificultat per trobar una família d'acollida que acceptés visites entre germans, entre d'altres.

Ateses les dificultats exposades perquè un infant amb proposta d'acolliment familiar accedeixi a aquest recurs, el Síndic ha recordat a l'Administració la necessitat de millorar la cobertura del recurs de l'acolliment familiar, ja que encara hi ha un important nombre d'infants i d'adolescents tutelats per l'Administració pendents d'una família, i molts infants han arribat a la majoria d'edat sense haver gaudit del recurs que s'havia proposat com el millor per al seu desenvolupament.

Pàgines extretes de l'Informe Anual 2012. Per accedir-hi, cliqueu aquí.